

Den nye Regnskabsform for Stat og Kommune samt disses Gæld.

Af

Jens Warming.

Den Regnskabsform, som Københavns og Frederiksberg Kommuner i de senere Aar har anvendt, har jo sine varme Forkæmpere, og disse arbejder paa at faa den gennemført ogsaa for Staten og nogle større Provensbyer. I dette Tidsskrift har Kommunaldirektør N. Westergaard saaledes skrevet en Afhandling om Sagen (Aarg. 1910, S. 28—67) og derefter offentliggjort foranstaaende Foredrag i Nationaløkon. Forening, hvor de nye Principer er bragt til Anvendelse paa de sidste 11 Aars Statsregnskaber. Den nye Regnskabsform har sine utvivlsomme Fortrin; men dens Forkæmpere har ikke haft Øje for, at den ogsaa har visse Mangler, i alt Fald saaledes som den hidtil er praktiseret, og disse er efter min Mening saa væsentlige, at jeg bestemt maa advare mod Indførelse af den nye Form, før disse Mangler er afhjulpne.

Den nye Regnskabsforms Princip er Opstillingen af et Driftsregnskab og et Formueregnskab. Paa det første opføres Skatter, Erhvervsindtægter m. m. og

løbende Udgifter, herunder et Afskrivningsbeløb. Paa Formueregnskabet opføres navnlig Laan og nye Anlæg, dernæst Indtægt ved Salg af Ejendomme, Afdrag og Afskrivninger m. m. Faktisk findes endelig et 3die Regnskab, nærmest for mere ekstraordinære Indtægter og Udgifter, men disse Poster opføres enkeltvis paa Vinden og Tabs Konto og fremtræder derfor ikke som et samlet særligt Regnskab*).

Fordelene ved denne Regnskabsform skulde være:

1) den fuldstændige indbyrdes Afstemning mellem samtlige Regnskabsposter, 2) Opstillingen af en korrekt Status og 3) en klar Vejledning ved Afgørelsen af, hvilke Udgifter der bør dækkes ved Skat, hvilke ved Laan.

I førstnævnte Henseende er der ingen Tvivl. Den nye Form er et betydeligt Fremskridt for Bøgholdere og Revisorer. Den muliggør f. Eks. en effektiv Revision m. H. t. Aktivernes Tilstedeværelse, og den tvinger til at belaste en Nybygning med Grundens Værdi, selv om Staten eller Kommunen i Forvejen ejer denne, saaledes at der kun bliver Tale om Overførelse fra en anden Konto. At faa en korrekt Status er naturligvis en Fordel, men dog langt fra saa stor som i den private Forretning, hvor man ikke kender »ikke-udbyttegivende Aktiver«. Og endelig er det Svar, den nye Form giver paa Spørgsmaalet: Skat eller Laan, utvivlsomt forkert, idet man ganske har kapituleret overfor Tidens Tilbøjelighed til at laane. Denne alvorlige

*) Vinden og Tabs Konto er dels Pulterkammer for de tilfældige Indtægter og Udgifter, dels en samlet Oversigt over Aarets Resultat. Naar de tilfældige Poster er saa talrige som i et offentligt Regnskab, burde disse to Funktioner sikkert adskilles.

reelle Mangel ved den i formel Henseende saa smukke nye Regnskabsform kan maaske nok afhjælpes, jfr. det følgende, men foreløbig har den lovlige kritikløse Overførelse af det private Forretningens Bogholderi bidraget til at fremstille den offentlige Økonomi i en alt for optimistisk Belysning.

N. Westergaard lægger megen Vægt paa at faa Formuen inddraget i Bogholderiet. Han taler om, at Kasseregnskabet kun viser Kassens Bevægelser, medens det nye Regnskab virkelig viser Aarets »Resultat«, nemlig Formuens Bevægelser. Det forekommer mig imidlertid ikke, at f. Eks. Statistisk Bureaus femaarige Tabelværk over Kommunernes Finanser vilde være bleven stort mere oplysende, hvis man havde kunnet gøre dette »Resultat« til Centrum i Fremstillingen. Bureauet har knyttet sine almindelige finansielle Betragtninger til Skattebyrden og til Gælden; det har hidtil ikke kunnet andet, thi de Værdier, der paa Indberetningerne sættes paa Aktiverne, er sikkert lidt oplysende, og navnlig er der sjælden Tale om Afskrivninger. Men selv om disse Værdier var korrekte, vilde det dog være af størst Interesse at undersøge: ved hvilken Skattebyrde er Resultatet opnaaet? og hvor stor er Gælden blevet? thi disse to Størrelser, Skatten og Gælden, er ganske anderledes reelle end Bevægelserne i Netto-Formuen. Gæld er Gæld, og det er sikkert, at den skal betales. Men Kommunens Aktiver er i Sammenligning dermed af en saare problematisk Natur.

Ved Diskussionen efter N. Westergaards Foredrag var der endog Tale om, at de ikke-udbyttegivende Ejendomme (Skoler, Hospitaler, Kaserne osv.) skulde

holdes »indenfor Linjen« paa Status. Saa vidt vil jeg dog ikke gaa; en Kommune eller Stat med gode Aktiver af den Art er utvivlsomt bedre stillet end en anden med mindre gode, og dette bør give sig Udtryk i Status. Nogle af den Slags Aktiver kan ligefrem sælges, f. Eks. Kunstsamlinger og Krigsskibe; ophørte Kommunen at drive Skoler eller Hospitaler, vilde der straks opstaa private Forretninger eller Andelsselskaber eller »Nationalforeninger«, der vilde købe i alt Fald nogle af Ejendommene. Men selv bortset derfra vilde det være i høj Grad ukorrekt, om en By, der omsider har faaet sig en længe tiltrængt Skole, ikke skulde se anden Følge deraf paa sin Status, end at Gælden var forøget; Aktiverne er det sandelig ogsaa. Kun Veje, Kloaker*), Høfder, Fæstninger og lignende bør ikke opføres paa Status, thi deres Værdi sidder ikke i dem selv, men i de tilgrænsende Ejendomme osv., der ved deres Hjælp blive tilgængelige eller bevarede; i en samlet Opgørelse af Nationalformuen vilde man gøre sig skyldig i Dobbeltregning, hvis Veje osv. betragtedes som selvstændige Aktiver.

Men et er, at Skoler, Kaserner osv. bør opføres paa Status, et andet er at betragte det Tal, der udtrykker den saaledes opgjorte Netto-Formues Bevægelser som det vigtigste i hele Aarsregnskabet. Driftsregnskabet Resultat egner sig i alt Fald ligesaa godt til at være Nr. 1; ligesom det i det private Aktieselskab er dette, der faar størst Indflydelse ved Fastsættelsen af Aarets Udbytte, og navnlig ved Bedømmelsen

*) Forsaa vidt Kloaken giver Indtægt (en Del af Klosetafgiften), passer denne Postering dog ikke helt.

af, om Forretningen i det hele er sund, medens de mere ekstraordinære Formuebevægelser, der stammer fra det »3dje Regnskab«, kommer i anden Linje, saaledes er det ogsaa Driftsregnskabets (resp. Budgettets) Resultat, der er afgørende for Skatte-Udskrivningen.*)

Min Hovedanke er imidlertid, at Regnskabsformen legitimerer den letsindige Laanepolitik. Naar Regnskabet parvis opstiller Driftsudgifter — Skatter og Nybygninger — Laan, saa har det paa Forhaand taget Parti i Spørgsmaalet Skat eller Laan, idet det tilkendegiver, at man har Lov til at laane til alle Nybygninger. Naar bare Brutto-Formuen forøges med et ligesaa stort Beløb som Gælden, er alt i Orden. Man tager sit Udgangspunkt i Netto-Formuen; naar den bevares, er man tilfreds. Men dette Standpunkt er alt for nøjsomt; Netto-Formuen skal ikke blot bevares, den skal vokse, den skal følge med i Kommunens eller Statens Udvikling.

Man vil indvende, at Regnskabstformen her er uskyldig; at det kun er Brugen deraf, som er forkert. Men den nævnte parvise Opstilling frister dog stærkt til at tro, at man nu har faaet et klart, mekanisk Svar paa Spørgsmaalet Skat eller Laan, og at dette er i alt Fald N. Westergaards Mening, ses af, at han afviser den Tanke, at lade Driftsregnskabet bære Aarets An-

*) Jeg ser her bort fra den specielle Mangel ved det københavnske Regnskab, at Formuen som Regel forringes med mere end Driftsregnskabets Underskud. Udgiften til Vejanlæg samt Kurstab paa optagne Laan føres saaledes direkte til Udgift paa Vinden- og Tabs-Konto; man betragter det ikke som Aktiv-erhvervelse, men heller ikke som noget, der skal dækkes af Skatterne. Og dog er det jo ret ordinære Udgifter, der saaledes til Stadighed forringer Status.

skaffelser i Stedet for Afskrivningerne med den Bemærkning, at man derved vilde »komme til at belaste Aarets Skatteydere for stærkt til Bedste for Fremtiden«. Men dette har netop været det sunde i alt Fald ved Statens hidtidige Finanspolitik; man lod Driftsudgifter og Anlægsudgifter staa Side om Side paa det samme Kasseregnskab, og man har betragtet det som givet, at Skatterne osv. skulde forslaa til Kaserne, Hospitaler, Fængsler, Lærestalter og andre ikke-udbyttegivende Anlæg (§ 26). Kun til Jernbaner, Havne, Udlaan osv. (§ 27) laante man, jfr. f. Eks. Jernbanelovene af 1894, der bemyndigede Finansministeren til at udstede og sælge netop saa mange Statsobligationer, som behøvedes til Jernbaneanlægene. I denne Deling mellem § 26 og 27 har Statsregnskabet et Princip, som maaske kunde være gennemført mere konsekvent, men som alligevel har givet Finansstyrelsen en langt bedre Vejledning end det formelle nye Regnskab. Efter den gamle Form er Laan Undtagelsen, der kræver en speciel Motivering; efter den nye Form er Laan Regelen.

Et Eksempel vil vise, hvad det fører til, naar man nøjes med at bevare den fra de mere forsigtige Fædre nedarvede Netto-Formue. Efter Regnskabet for 19⁰⁹/₁₀ havde Københavns Kommune en Brutto-Formue paa 221 Mill. Kr., en Gæld paa 180 Mill. Kr. (Afskrivningskontoen er fradraget paa begge Sider) og følgelig en Netto-Formue paa 41 Mill. Kr. Gælden udgør 81 % af Brutto-Formuen. Om 40—50 Aar er Byens Folketal antagelig mindst fordoblet, og Kommunen har paataget sig nye Opgaver, saaledes at dens Anlæg maa være mere end 2 Gange større, f. Eks. 3 Gange større.

Brutto-Formuen er da 663 Mill. Kr., og hvis Netto-Formuen fremdeles kun er 41 Mill. Kr., er Gældsprocenten steget til 94. Men hvad Modstandskraft har en Kommune, der kun ejer 6 % af sine Aktiver? Hvis en større Epidemi, en Oversvømmelse, et Bombardement ell. lign. stiller store Krav til Byens Kasse og samtidig svækker Skatteevnen, hvordan skal det da gaa, naar Kommunen i Forvejen har en saa uhyre Rentebyrde?

Man betragter det som en Selvfølge, at Borgernes private Formue skal vokse. Og naar et Aktieselskab udvider sin Forretning, kommer der et Tidspunkt, hvor det ikke længere gaar an at laane de til de nye Anlæg nødvendige Kapitaler; man maa udvide sin Aktiekapital. Man maa gøre det for at forøge Kreditorernes Sikkerhed, og man maa gøre det, for at Aktionærernes eget Udbytte ikke skal blive for følsomt overfor Konjunkturerne. Men da der ikke er nogen, der tegner nye Aktier i Staten, maa den ved egen Opsparing skaffe sig den fornødne Egen-Kapital (særlig i et Land, hvor Borgerne sparer saa lidt som de danske)*).

Hidtil er Stat og Kommune da som Regel ogsaa avanceret i Netto-Formue. Efter den af Statistisk Bureau foretagne Statusopgørelse pr. 31. Marts 1910

*) Ogsaa paa andre Omraader gælder det, at hvis man vil overføre det private Forretningsregnskab til Stat og Kommune, maa man tage al Ting med. I gode Aar maa man foretage mindre Anskaffelser ved Hjælp af Driften (Kommunen vil snarere fristes til at belaste Formueregnskabet med Hovedreparationer, hvis det kniber). Og ligesom Privatbanken i et godt Aar foretog en ekstraordinær Afskrivning paa sin fine Bygning, hvis Brugsverdi maaske ikke svarede til Anskaffelsesprisen, kunde man tænke sig, at Staten foretog en ekstraordinær Afskrivning paa sit nye Luksus-Hospital, eller Kommunen paa en Pavillonskole.

ejede Staten 700 Mill. Kr. og skyldte 281 Mill. Kr. eller 40 $\frac{0}{10}$. Aktiv-Opgørelsen bygger for en stor Del paa Ejendomsskyld- og Brandassurance-Vurderinger, og vilde sikkert blive noget lavere, hvis Staten foretog Afskrivninger; men paa den anden Side er Krigsmateriel samt Kunst- og Bogsamlinger ikke medregnede, ej heller Universitetets og lignende Institutioners konstante Formuer eller den kapitaliserede Værdi af Tjender og Arvefæsteafgifter. For ældre Tider kan en tilsvarende Status ikke opstilles; men for 40 Aar siden var Gælden 237 Mill. Kr. eller kun 44 Mill. Kr. mindre end nu, medens alene Statsbanernes Værdi er vokset fra 44 til 250 Mill. Kr. For Kommunerne kan opstilles følgende Tabel over de sidste 20 Aar, men som allerede bemærket er Ansættelsen af Aktiverne ikke meget paalidelig; udenfor Hovedstaden kender man som Regel ikke til Afskrivninger, men paa den anden Side er ikke alle Kommuner kommet i Tanker om at opføre de Jernbaneaktier paa Status, som Lovene af 1894 og 1908 har velsignet dem med*). Tabellen meddeles derfor kun med Forbehold. (I 1888 er Handelspladserne medregnet under Sognene).

(Se omstaaende Tabel).

Det vil ses, at Netto-Formuen overalt er steget ganske godt. Navnlig gælder dette Provinsbyerne, hvor den er trefoldet (fradrages de 5 Handelspladser og Esbjerg, bliver Stigningen dog lidt mindre). I København og paa Landet er Netto-Formuen kun steget

*) Ogsaa for den enkelte Kommune kan Opgørelsen i de to Aar være uensartet. For København er den værste Uensartethed dog afhjulpet, idet ikke-udbyttegivende Ejendomme er medregnet ogsaa i 1888.

	Absolute Tal		Gældsprocent		
	^{31/12} 1888	^{31/3} 1909	^{31/12} 1888	^{31/3} 1909	
	Mill. Kr.	Mill. Kr.			
København	Brutto-Formue...	61,6	185,7	—	—
	Gæld.....	30,4	138,7	49	75
	Netto-Formue...	31,1	47,0	—	—
Frederiks- berg	Brutto-Formue...	—	20,0	—	—
	Gæld.....	—	17,8	—	89
	Netto-Formue...	—	2,2	—	—
Provins- byerne	Brutto-Formue...	34,2	110,0	—	—
	Gæld.....	20,6	69,3	60	63
	Netto-Formue...	13,6	40,7	—	—
Sogne + Amter	Brutto-Formue...	50,4	93,6	—	—
	Gæld.....	22,3	49,9	44	53
	Netto-Formue...	28,1	43,7	—	—
Samtlige Kommuner	Brutto-Formue...	146,1	409,3	—	—
	Gæld.....	73,3	275,7	50	67
	Netto-Formue...	72,8	133,6	—	—

godt 50 ⁰/₀, men mærkelig nok lige meget; da Københavns Befolkning og dermed Brutto-Formuen imidlertid er tiltaget langt stærkere end Landdistrikternes, er Netto-Formuens Vækst i Virkeligheden mindst i København, bl. a. fordi der i de sidste Aar ligefrem har været Tilbagegang. I 19⁰⁴/₀₅—19⁰⁶/₀₇ (de første Aar efter den nye Regnskabsforms Indførelse — et Tilfælde, der ser ud som en Tanke) kulminerede Nettoformuen med 55 ¹/₃ Mill. Kr., men siden er den altsaa sunken til 47 (og i 19⁰⁹/₁₀ til 41 Mill. Kr.). Da de udbyttegivende Aktiver imidlertid spiller en langt større Rolle i København end paa Landet, kan det ikke kræves, at Formuen skal stige i samme Forhold, jfr. nedenfor.

Derimod er Gældsprocenten overalt steget, og navnlig i Hovedstaden. Frederiksberg staar øverst med 89 $\frac{0}{0}$; det er jo en ung Kommune, hvor den nedarvede Formue ingen Rolle spiller, og hvor man ikke har villet sætte Skatterne saa stærkt op, at Kommunen kunde komme til at eje noget netto*). Derefter kommer København, hvor man hidtil ikke har maattet sætte Skatterne op. Derefter Provinsbyerne med 63 $\frac{0}{0}$ og endelig Landet med 53 $\frac{0}{0}$. Begge disse Steder har de af Ministeriet eller Amtsraadet fastsatte Amortisationsfrister for Laanene sikkert haft sin store Betydning, og for Landkommunerne kommer hertil den langsomme Vækst af Befolkningen og følgelig ogsaa af Brutto-Formuen, der har gjort det mere overkommeligt at betale sine Ny-Anlæg ved en Skatteforhøjelse i en kortere Aarrække. — For samtlige Kommuner er Gældsprocenten steget fra 50 til 67 (fra Halvdelen til to Tredjedele), og er altsaa betydeligt højere end Statens; selv Sognekommunernes 53 $\frac{0}{0}$ er højere end Statens 41 $\frac{0}{0}$.

Hvis man nu erkender, at Statens og Kommunernes Netto-Formue skal vokse, kan man tænke sig dette realiseret paa forskellige Maader. København har holdt en aarligt genkommende, men dog ekstraordinær Indtægt udenfor det løbende Regnskab, nemlig Avancen paa Salg af Grunde, men dette har jo vist sig at være utilstrækkeligt, navnlig fordi Vejanlæg og Kurstab ogsaa holdes udenfor. N. Westergaard hævder med Rette, at Værdistigning for de Kommunen tilhørende Grunde ikke maa føres til Indtægt paa Driftsregnskabet; men

*) Det er selvfølgelig muligt, at en enkelt By eller et enkelt Sogn slaar Frederiksbergs Rekord; jeg har specielt efterset Esbjerg, hvor Procenten viste sig at være 88.

heller ikke dette kan antages at være tilstrækkeligt. Bankdirektør Hassing-Jørgensen foreslog efter det nævnte Foredrag, at man paa Driftsregnskabet opførte en Udgift »Renter af Kommunens Netto-Formue«, saaledes at denne Sum altsaa aarlig tilskreves paa Kapitalkontoen; dette vil dog virke ret tilfældigt, efter hvor godt Kommunen sidder i det; for velstaaende og langsomt voksende Kommuner er det for meget forlangt; men for København, hvis Brutto-Formue siden 1888 gennemsnitlig aarlig er vokset 6 Mill. Kr., vilde 1,6 Mill. Kr. (4 % af 41 Mill. Kr.) være for lidt. Man kunde endvidere tænke sig en eller anden Beregning i Forhold til Folketallet eller Skatteevnen. Eller man kunde opgive at have faste mekaniske Regler og overgive det hele til en overordnet Myndigheds frie Skøn; Amsraadene f. Eks. har jo hidtil klareret det nogenlunde for Sognene, og kunde maaske bevæges til at holde Idealet endnu lidt højere. Jeg tror dog, at faste Vedtægter vil være en Fordel, ikke mindst for Staten, der ikke har nogen over sig. En Konsekvens heraf maa dog være en bevægelig Skat, hvis Procent retter sig efter Aarets Behov; naar Staten som nu udelukkende har faste Skatter, er det kun nu og da (som ved Skattereformerne i 1891, 1903, 1908 og forhaabentlig 1911), at Staten har direkte Brug for en eller anden mekanisk Opstilling.

Det forekommer mig, at det vil være naturligt at gøre Gældsprocenten til Udgangspunkt for saadanne mekaniske Regler. Simplest var det at sige, at den ikke maa varigt forringes, men hvor Gældsprocenten er meget høj, er dette ikke nok, og der maa desuden tages Hensyn til Arten af Aktiverne, og til, hvor hur-

tigt Kommunen vokser. En stagnerende Kommune (som mange Sognekommuner) burde normalt være gældfri; men da der dog nu og da maa bygges en Skole ell. lign., hvortil Udgiften er for stor til at bæres af et enkelt Aar, maa Laan akcepteres for at faa Udgiften udjævnet over en passende Aarrække. Staten eller en saa stor Kommune som København har derimod hvert Aar mange Byggeforetagender, og kan til Dels*) gribe vilkaarligt ind for at udjævne selve Byggeriet over Aarene. Derfor har Staten hidtil aldrig laant til ikke-udbyttegivende Anlæg (undtagen i de sidste Aar, hvor den endog laaner til Driften); men hvis dens Befolkning i Stedet for med 1 0/0 aarlig voksede 2—3 0/0, som Københavns, vilde den maaske nok være fristet til at laane til de mange nye Anlæg, en saadan Tilvækst i Folketal (og i nye Opgaver) vilde føre med sig. Det kan i det hele ikke nytte at stille for store Krav til en hurtigt voksende Kommune, og selv en kraftig Værdistigningsskat vilde her ikke kunne hjælpe, medmindre man forlangte selve den kapitaliserede Stigning indbetalt, ikke blot en aarlig Afgift.

For Staten og en middelstærkt voksende Kommune (intil 2 0/0) kunde jeg tænke mig følgende Gældsprocenter. For disponible Kapitaler 100 0/0, for Værdipapirer (Fordringer vedrørende Vej- og Kloakanlæg, Statslaanefonden, Jernbaneaktier -- til Forrentningsværdi**) —, kapitaliserede Jordebogsafgifter osv.) 85 0/0.

*) Paa den anden Side skal det offentlige Byggeri jo helst svinge i modsat Takt af det private, hvilket giver en betydelig Ujævnhed.

**) Differensen udover Forrentningsværdien maa nærmest sidestilles med Vejanlæg.

For udbyttegivende Aktiver (Gas- og Elektricitetsværker, Jernbaner osv.) 70 %, ogsaa her af Forrentningsværdien, hvis den er lavere end Anlægsværdien. For ikke-udbyttegivende Bygninger 50 %, her som overalt af Restværdien efter foretagne Afskrivninger. Og for Veje, Kloaker, Fæstninger osv. 0 %; disse bør som nævnt overhovedet ikke opføres paa Status.

Det vil ses, at Regnestykket da i det væsentlige overføres fra Regnskabet til Status, og jeg betragter det derfor som langt vigtigere, at Staten faar en ordentlig Status, end at den faar den nye Regnskabsform*). Status kan da enten vise en større eller en mindre Gæld end den af Vedtægterne tilladte, og navnlig vil der være mange Begivenheder, der midlertidigt bringer Gælden op over det tilladte. Ethvert nyt Anlæg vil forrykke Ligevægten, thi man skal jo eje en vis Andel deraf netto, 30 % af en Bane, 50 % af en Skole og 100 % af en Fæstning. Er det et større Anlæg, eller er Kommunen fra Fortiden af stærkt forgældet, kan man ikke straks overkomme Retableringen; og der maa da foreskrives Regler for, hvor hurtigt dette skal foregaa. Endnu mere gælder dette ekstraordinære Statusforringelser ved Krig, Bankkrise-Forpligtelser ell. lign.; der kan selvfølgelig gaa mange Aar efter en Krig, inden status quo kan genoprettes. — Omvendt kan der være Kommuner med en saa betydelig arvet Formue, at det overstiger det af Vedtægterne krævede; saaledes er Staten stillet. Man kan da selvfølgelig ikke akceptere en gradvis Synken ned til Vedtægternes

*) Den nye Regnskabsform vil give en større Garanti for, at Status er rigtig, men absolut nødvendig i saa Henseende er den næppe.

Norm; kan paa den anden Side heller ikke forlange den høje Netto-Procent gennemført ogsaa paa de nye Anlæg, saaledes at f. Eks. denne Kommune skulde eje 70 % af sine nye Skoler, medens andre kan nøjes med 50 %. Men man maa foretage Beregningen særskilt for den gamle og den nye Brutto-Formue, saaledes at de nedarvede Procenter gælder for den gamle, de vedtagne for den nye. (Paa samme Maade vil det for meget forgældede Kommuner være det foreløbige Minimums-Krav, at Gældsprocenterne ikke overskrides for de nytilkomne Aktiver).

Reglerne for, hvor hurtigt Vedtægternes Status skulde retableres, kunde f. Eks. være noget i den Retning, at den personlige Skat ikke med det Formaal at forøge Netto-Formuen maatte forhøjes med mere end 1 % udover, hvad Driftsregnskabet iøvrigt kræver, medmindre det ellers vilde vare over 10 Aar at naa til Ligevægten; med 2 %, hvis det vilde vare 10—15 Aar osv. I særligt gode Aar kunde man frivilligt gaa lidt raskere frem, og efter en Krig er Folket ofte villigt til at bære særligt tunge Skatter. Der kan selvfølgelig ogsaa tages Hensyn til, hvad man har opnaaet ved vedkommende Udgift, en Bane, en Skole, eller intet af økonomisk Art (en Krig), saaledes at Retableringen i første Fald maatte tage længere Tid. Endvidere til, om der snart kan ventes nye Udgifter.

Den saaledes udfundne Sum maatte da opføres paa Driftsregnskabet Side om Side med Afskrivningskontoen, f. Eks. under Betegnelsen: Til Forøgelse af Netto-Formuen i Henhold til Paragraf ... i Vedtægterne. Og Konsekvensen blev i Praxis, at en ny Skole dels krævede f. Eks. 3 % af Anskaffelsesværdien op-

ført paa Afskrivningskontoen (i 33 Aar), dels f. Eks. 5 % paa »Tilskrivningskontoen« (i 10 Aar, indtil man ejede 50 %; faktisk lidt kortere, da de 50 % skal beregnes af Anskaffelsesværdien ÷ Afskrivningerne).

Man kunde da mene, at man ligesaa godt kunde afskrive 8 %; det vilde jo være langt enklere. Men naar Skolens Værdi faktisk kun forringes med 3 % aarlig, vilde Status give et falsk Billede, og navnlig give en for lille Netto-Formue. Og skulde denne Metode ogsaa anvendes overfor Kurstab (ved nye Laans Optagelse), Bankkrisetab, Krigsudgifter o. lign., maatte man midlertidig opføre disse Beløb som en Slags Aktiver ligesom f. Eks. det forenede Dampskibs Selskabs »Konto for Rute-Etablering og ekstraordinær Afskrivning« — noget der kan være nødvendigt for et Selskab, hvis Balance helst skal balancere, men ikke for Stat eller Kommune, der ligesaa godt kan erkende, at Status er forringet.

Den her fremstillede Ordning er unægtelig noget indviklet. Der er ikke blot Tale om Afskrivningsprocenter, men om Gældsprocenter og Retableringsprocenter. Men hvis man ikke vil akceptere den Opfattelse, at man har Lov til 100 % Gæld for alle Aktiv-Erhvervelser, og hvis man vil have mekaniske Regler at gaa efter, maa man i alt Fald paa Overvejelsernes Stadium tænke Sagen igennem efter de angivne Linjer eller paa en anden, tilsvarende Maade. I Praksis kunde man maaske nøjes med en fuldstændig Overvejelse hvert 5te eller 10de Aar, hvorefter der blev fastsat en vis Sum, der aarlig skulde tilskrives Netto-Formuen.

Imidlertid rejser det Spørgsmaal sig, om Skatteyderne kan taale at se et Regnskab, hvorefter der op-

sparer Penge. Den gamle Regnskabsform er i saa Henseende saa dejlig tilsløret. Ingen anede f. Eks i 19^{05/06}, 19^{06/07} og 19^{07/08}, at Statsregnskabet viste Overskud paa henholdsvis 8, 10 og 11 Mill. Kr., saaledes som det fremgaar af Tabel I i N. Westergaards Foredrag. Ja selv 19^{08/09}, der indledede de senere sørgelige Aar med et Underskud paa 14 Mill. Kr., forvandlede under Hr. Westergaards Retouche til et beskedent lille Underskuds-Aar paa 2 Mill. Kr. Havde vi haft den nye Regnskabsform, vilde Finansstyrelsen i hine Aar have været endnu mere optimistisk; det store Reformaar 1908 vilde være bleven endnu større, og i Stedet for at sige, at Staten kunde taale et Tab paa Skatte-reformen paa 2 Mill. Kr., vilde man have sagt 10 Mill. Kr. Efter den gamle Form blev det i Efteraaret 1909 klart, at Statens Stilling var væsentlig forværret; under den nye vilde man først et Aar senere have indset dette, nemlig naar Statsregnskabet forelagdes med 18 Mill. Kr. Underskud (efter Westergaards Opstilling).

Jeg kunde tænke mig, at engelske Skatteydere kunde taale at se, at Statens Formue gik frem; der har man jo til Tider glædet sig over en kraftig Amortisation af Statsgælden. Men i et saa lidet sparende Land som Danmark er det mere tvivlsomt.

Den gamle Regnskabsform er dernæst den eneste, der kan anvendes i det store Flertal af mindre Kommuner, hvor man ikke har specielt uddannede Bogholdere til Raadighed. Navnlig paa Landet kan man ikke vente, at de skiftende Sogneraadsformænd kan faa et Regnskab til at stemme, som ikke begynder med den fra forrige Aar modtagne Kassebeholdning og

ender med den til næste Aar afleverede. Et Regnskab med »Resultat« vilde være galt fra de halve Kommuner, og navnlig vilde ingen kunne finde ud af Afskrivninger, der skulde beregnes som visse Procenter af den Sum, der i det forrige eller næstforrige Sogneraads Tid blev anvendt til en eller anden Nybygning; det maatte i alt Fald blive Amtsrevisoren ell. lgn., der overtog hele Afskrivningshistorien. — Det er ogsaa kun i de større Kommuner, at man kan gennemføre den i øvrigt saa logiske Sondring mellem Afskrivning paa Aktiverne og Amortisation af Laanene, idet man hævder, at det er et ganske selvstændigt Spørgsmaal, om de afskrevne Beløb skal bruges til Amortisation eller f. Eks. til at undgaa nye Laans Optagelse til nye Foretagender. Den store Kommune maa staa frit, naar den slutter Kontrakt om Amortisationsfrister for et nyt Laan; den lille maa knytte det til en bestemt Bygning ell. lgn., og afdrage det i Overensstemmelse dermed.

For den, der ønsker at sammenligne forskellige Kommuners eller Staters Forhold, er allerede dette en Mangel, at de smaa ikke kan anvende samme Regnskabsform som de store. Hertil kommer den store Vilkaarlighed, der vil knytte sig til selve de nye Principers Gennemførelse de forskellige Steder og Aar. Nylig har Borgerrepræsentationen haft en stor Drøftelse om Afskrivningerne; København og Frederiksberg bruger fuldstændig forskellige Regler for Afskrivningernes Beregning og for Postering af Vejanlæg; fra Aar til Aar vil man skønne forskelligt om, hvorvidt noget er en Hovedreparation, der skal afholdes af Driften, eller et nyt Anlæg, der kan sættes paa Formueregnskabet osv. osv.

For den, der vil orientere sig i et fremmed Regnskab, er det en stor Lettelse at opdage, at det er et Kasseregnskab. Saa ved man, hvad det er: en fuldstændig Oversigt over, hvad der i Aarets Løb er passeret af kontante Begivenheder. Men er det opstillet efter moderne Principer, skal der et helt Studium til for at forstaa det: hvordan er Grænsen dragen mellem Drifts- og Formueregnskab, hvilke Afskrivningsregler følges der osv.; og at bygge noget paa »Resultatet«, vil vistnok være ganske haabløst.

Som en Mangel ved den nye Form, der let kan rettes, skal jeg endelig pege paa den ringe Interesse, der vises de forskellige »Væsener«, Fattigvæsen, Skolevæsen osv. Man har hidtil foretaget Beregningerne over, hvad de forskellige Formaal koster, ved til Driftsudgiften at lægge Middeltallet af en vis Perodes Anlægsudgifter; Udgift er jo Udgift, selv om man faar Aktiver i Stedet. Maaske det vilde harmonere bedre med den nye Regnskabsform at tillægge vedkommende Formaalets Andel af Afskrivnings- og Rentekontoen. Men enten man gaar den ene eller den anden Vej, er f. Eks. Københavns Regnskab ikke lagt til Rette med vedkommende Beregning for Øje; kun en beskeden Note Side 196 (i Regnskabet for 19⁰⁹/₁₀) giver lidt Vejledning. En københavnsk Borgerrepræsentant, der vil kende Kommunens Udgift til Skolevæsen, faar bedst Oplysning gennem Statistisk Bureaus Bearbejdelse af Regnskabet. N. Westergaard maatte udtrykkelig pointere, at Militærvæsenet selvfølgelig koster mere end de 19 Mill. Kr. paa Driftsregnskabet; og medens Statistisk Bureau i sin Bearbejdelse af Københavns Regnskab fordeler Pensioner m. m. paa Formaalene, gaar

Westergaard den modsatte Vej ved at samle de forskellige Ministeriers Administrations-Udgift til en særlig Konto.

De her til sidst nævnte Ulæmper ved det nye Regnskab er jo af formel Art og i det hele mindre væsentlige. De opvejes vel nok af den nye Regnskabsforms formelle Fortrin. Hovedspørgsmaalet bliver dette: Kan man indarbejde det gamle Regnskabs reelle Sundhed i den nye Form paa en praktisk og overskuelig Maade? Og kan man vente, at Borgerne vil finde sig i en Skatteforhøjelse, naar det af Regnskabet fremgaar saa tydeligt, at Pengene skal anvendes til at forøge Netto-Formuen?
